

2/8°

1923

K
L/8.º 1923

H u l i z e n e

wot teje tužneje šmierschi

M a f s i m i l i a n a, fejzora wot M e f s i f i,

kaž tež wot teje bludnoſeži

C h a r l o t t y, žony togo fejzora.

(S zaſnika wotschischticjane.)

Zož te kniglizki wězej pſčiňaſu, aſo to ſchishticjane pſtaſhi, to dej běžasch do teje kafse tyč Žergon-Deſchankofſkich čudych žiſhi.

Pſtaſhene 1 ſylber.

Darit A. A. Ženč. 1868.

W Choshebusu 1867.

Wschelozone wot Chr. Schwela, ſchulata w Skjarboſcju.
Schishticjane wot F. W. Brandta w Choshebusu.

Meksiko jo rēdny a weliki land we podpołudnej Amerize. Nega ako tenšamj land wot tych Schpaniařow namakanh bu (1520), lažascho tam to škoto kaž tudy te kamuschi na sejmji. Taka semska glužnoscž pak běscho togo ludu negluča, pscheto ta wojna we tom lanže niesasta, jano we tych ślednych 30 lētach běchu tam pošobizu 32 schakorakich iwerchow, jaden starzy pscheze togo drugego se stoła. Nasledku swęsachu ſe Engelska, Franzojska a Schpanska, aby nagromadu swojo wojskwo do tog landu poſlali, jen dobýli a tam stawuň mér hustawili. Engelskej pak a Schpanskej muzescho ta sachopjona węz, wonej ſe roſchischtaj a wostawischtaj to Franzojske wojskwo ſamo. To pak ſe niehuleča. Napoleon poſlascho tam ſchym węzom wojakow, won mějascho gluču, te Franzojske dobywachu, jich napſcheschiwnik, ten präſident Juarez, zopascho až do tog śledneg města we lanže.

Ten nowy land běscho we Napoleonowej možy. Tenšamj kſchescho něto teke někakego kněsa do landu stawisch, kotrž ſchomu předkſtojal. Ale kogo? Chilku perwej, we lēſche 1859, běscho Awstriskej psches Napoleonowu winu wele ſejgrala, to kſchescho Napoleon ſaſej huwesčiſch a ſe Awstriskej pschilebgožiſch, togdla huſwoli won jadnog Awstriskego erzherzoga (prynza) Meksikanskem kejžoru, to běscho erzherzog Maks, starſchy bratſch Awstriskego kejžora. We swojej ſchybałosczi pak nena groni Napoleon ſam Maks, aby do Meksiki ſchel, ale won poſla deputation Meksikanskich kněžow, te pschizechu dwojz ſaſobu do Miramary, žož Maks býdlaſcho a pschoſzachu jogo Boga dla, aby won ſe ſmilil a tomu niegluznemu landu pomogl.

Ako ten deputation ten předny ras huiſchel běscho, hugotowa prynz Maks jaden kjarliž, kotrž na ſverske tak ſni:

Ja debu na nímerie moj dom ſpuſchgiſch,
Ten rēdny land mojego žiſchetſwa!
Wy zoscho, až deb ſryſch te lube węſby,
Tu lubescž, kenž mē kolebała jo.

Zož wjaſhole ſom grał ja aſko žiſhe,
Ač młoženj ſom tu prēdnu luboſcž měl,
To deb ja ſpuſchežiſh ſa uneweſte węzny,
Sa gjardoſcž, fotruž we mino bužiſho?

Wy zoſcho ſ krontami mē duſchu toriſh,
Mē nowu, lepſchu gluznoſcž lubiſho!
Lej, hobschudne ſu waſhe rēdne ſłowa;
O běda tomu, kenž wam ſ woli jo.

Wy razoſcho wot kſchaſnoſcži a grodow,
Wy lubiſho mē ſemſku nehmertnoſcž,
Ja debu hysch pod wjazor pſches to moro,
Zož daloko te mroki naſtanu!

To ſemſke žywieſie mē zoſcho pſchepleſcž
Se ſlotom a ſ demantom bogasche;
Glich možoſcho tež mér daſh mojej duſchý?
Ma pſchawu gluznoſcž waſho bogatſtwo?

O dajſho hysch mē moje ſchidhe drogi,
Tu chytſhnu ſczaſhku mjas tych leluijew.
To hugbane we mudroſežach a ſukach
To ſłotſche aſko ſleta blyſchežane!

S tych ſłow Maksimiliana jo wiželh, až won žedneje wjaſkoſeži měl nejo, do Meksiki hysch; aſko pač ten deputation ſ drugem rasu pſchiže, da won ſe nagroniſch a žescho.

We Meksize bu Maksimilian ſe ſwojeju žonu Charlottu (groni: Scharlottu) ſ iwelikeju zescžu huwitany. Won bu na 10. Aprilu 1864 ſu kejžoroju krontowanu a ſchykno žescho ſa spodobanum. Glich niz dlujko. Te Franzowſare běchu ten land dobyli, woni žaržachu ſe ſa tych kněſow we lanže; woſzebiue gjardh bescho jich hufchý kommandeur, ſ měnom Bazaine (groni: Basän). Ten kschescho ſam rad kejžor hordowasch a hobsawize togdla Maksimiliana we wſchýknom a ſadoraſcho jomu na wſchých bočach. Kſchescho ten kejžor nizi dobru kaſin wendasch, ga ne-pſchiwda to Bazaine, won ſam pač dawascho také kaſnie; kotrež ten land hyscheži dlymej do niegluki ſporachu. Sadna takich kaſinow bescho, až kuždy Meksikanar, fotryž pſcheschiwo tych Franzofarow wojujuzny dejal pſchiwet hordowasch, teke mimo gnadu dejal ſe ſaſczieliſch. Bitowanie tych popajžonych wojaſkow te

Franzowsare neliidowachu. Woni běchu wele gorsche ačko jich winiki, te Meksikanaře. To hobtužy Maksimiliana; ta starošč pochyli jogo ješno a jogo ačle 33 let stare hoblizo bu ropate.

Tog rosné sažaržáne tých Franzowsarov rosgori tých Meksikanářov, tak až jich pscheze wězej wot Maksimiliana wodpadnu a k Juarezu stupi. Tých Franzowsarov glučka pscheineni ſe do negluki. Wono ſe groni, až Bazaine jo s dobreju volu ūekotare bišcha dał ſejgrasch, a to togodla, aby Napoleon jogo newotwolał, ale jomu hyschezi wězej wojačow poſłal. To tek ſe ſta, glich niz jaden ras, ale wele rasow; te Franzowsare, ūgubowachu jadno město ſa drugim, Napoleon ſlascho ūčko wězej wojačow, ale ſchykno podermo, won wižescho, až bužo muſasch ſ landu wen a ſchykno ſpuschczisch. A tomu chopi ten Franzojski lud warzasch, až Meksiko jim lud a ūenese ſežero; ta Franzojska wjaža tých wotpoſlaných pschafchafcho tých ministarów, wele wojačow we Meksike ſu padnuli a wele ūenies ta wojna jo płaſchela. Te ministare frelich niz nepoivezechu, psches to pak bu ta neſpokojnoscž ſchym wetscha. Hyschej takich staroſčow chopi tež podpolnozna Amerika Napoleonovoju ſ wojnu groſyſch, žož won ſe nebjø ſ Meksiki porasch. Won ſebe ūewězescho radý.

Aby pak ſe ſ zescžu ūekak ſ tých paſlow huvił, kotrež ſebe ſam polezyl běſcho, hugotowa won kontract ſ Maksimilianom, ſa kotrýmž ſebe ten ſamý ſrjwolne wojači dejafcho najmęsch, te Franzowsare pak dejachu po ūezom ten land ſpuschczisch a domoj pschisch. Maksimilianu ſe take wotgleđaňe frelich neſpodobascho, zo pak won kſchescho! Won naiue ſebe wojačow ſ Belgiskeje a ſ Awstriskeje, ale to ſchykno nedoſegascho. We tom zaſu piſascho Charlotta, Maksimilianowa žona, hutschobny list na Napoleonu a pschopřascho we wězej wojačow. Ten list běſcho piſaný we Januare 1865 a ſněſcho tak: „My ſtojmý na kipańu; bužomýli dobyſch, ga bužo ten pschichod tog Meksikańskeg kejzorstwa gluzny; žož niz, ga ūewěm, zo ſe ſtasch bužo. We tých předních 6 mjaſezach běſcho ſchykno dere, zož my zhyňachmy; net jo hynazej. Dothknijoscho Wy (Napoleon) nězo, ſachopijoscho Wy niži jaden ſtat̄, ga klejo wam fuždy. To gorsche jo, až ta armeeja wotebera a ſ tym ta mož teje regierungi. Da ſe bojm, až Wy

bužoscho naš spuschejisch. Węsze bužo ta komora tych wotpō-
ſłanych we Parisu powedach; zož pak tam ſe poweda, to ſu
ſłowa, tudy pak ſu statki, kenz tu zeli węz mogu ſkaſjich,
kotruž Franzojska jo ſachopila. My muſymy węzej wojaſow
męſch. Te Awſtriaře a Belgiaře ſu dobre we měrnych zaſbach,
we mojne pak hujarže jano te zerivene cholowy; (te Franzojske
wojaſki maju zerivene ſeze). Pschiwdaſcho mē, až ja Wam moje
myſli hugrouijom: nam bužo ſcheschko hordowasch, ſe tudy ſe-
jaržasch, zož te Franzojsare hujdu. Wo naš pak nejo tſchach;
dazi my ūekaku ſapu ſgubijomu, to niebužo uikomu žiwno: ale
pak Franzojska? My možomu nizi do jadneje provinze zopasch,
kaž Duarez: miž možomu hysch, zož ſmū how pschifchli, ale
Franzojska muſh dobyſch, dokulž Franzojska jo a ſivoju zefcž
ſgubiſch neſmięjo." Tak žaſcho Charlotta.

Ale Napoleon wosta twardy. Lěto poſdzej huda ſe Charlotta ſama na drogu psches to daloke moro do Parija, padnu
Napoleonoju k nogoma a pschoſtascho wo pomož, ale podermo.
We ſivojej ielikej tužyzny žefcho neto Charlotta pschejj do Mi-
ramary, tog perivejſcheg domu Mafsimiliana. Južo perwej
befscho wona chorowata byla, neto pak ſchore wona kradu; wona
ſgubi ten roſym.

Naleto 1867 wese Napoleon ſwojich ſlědnich wojaſow
ſ Meksiki domoj a wostawi togo kejzora we ſwojej uegluze.
Bo ten neto dejafcho? dejal teke ſe ſromotu domoj hysch? jadna
Awſtria ſož južo na ūogo zakascho, aby jago domoj dowjadla.
Mafsimilian pak ſſchescho ſubej ſ zefcžu humřesch, ako ſe ſromotu
žhwy hysch. Togdla ſeſbera won ſwojich wěrnych wojaſow, kenz
jomu huſchej běchu wostali, nizi 6 towſhnt muž, a ſchegnu ſ nimi
pscheschiwo Duareza; ale won ſejgra a zopascho až do teje tward-
nize Queretaro. Tam možascho won ſe dlujko žaržasch, pscheto
to město mějascho ielgi twarde muře. Weto befscho to hob-
lagneše tych winikow ielgi ſſchute, tak až to město ſe juž bo-
jaſni dla węzej ako jaden ras powdało by, niebužascho ten kejzor
jich potroschtował. Tenſamym befscho pscheze wjaſoły a połny nazaje,
mimo bojaſni tež we tej nejwětschej tſchachosche. Togo ſejer-
noſcž we ſcheschkich dňach befscho k poziwaniu. Dwojza běchu te

generale Maksimiliana pschošyli, aby ſtwojo wojnstwo ſesberał, ſe
psches tog winika pschederil a do tog główneg města Meksika hu-
begnul, žež jomu ſe žedna kſchiwda neby mogla ſtasch. Won pak
wotgroni tak: „Ja budu ſi wami až do konza huzaržasch. Ja
nebluzim a wém dère, až woni mē ſaszczelisch budu, žež mē kryd-
nu; glich, tak dlujko ako wojovalsch mogu, nebudu hubegnusch.“
Maksimilian nekrydnú na žen wézej ako 50 dolarow, — tak da-
loko běchu te danki wotebrali, — a stym muſascho won hyschezi
ſtwojich ſlužabnikow, ſtwoje ordonanze, ſtwojog gojza a tež ſtwo-
jeju koniou ſdžaržasch. Mažledku němejscho won wézej ako 11
dolarow, won wotpore jadnog koňa a motraze ſe drugich
potřebnoſcžow. Weto němaſka jogo žeden chudý, kotařemuz won
1 dolar nedal. Tež pscheschiwo tých popajžonych republikanařow
hopořa won iweliku miloſćiwoscž.

Na 15. Maju nožy, ačko to zele město Queretaro we mère
ſpascho a nicht ſe nizogo ſlego nenažejascho, ſvignuchu ſe te repu-
blikanare, kotrež kuf psched městom lažachu, a marschirowachu
kſchajžu k tomu městu. Woní pschizechu k tym wenkownym tormam,
žež ta předna wacha dejascho ſtojasch, ale tam nicht něbescho;
woní žechu mimo ſadoraia k tym měsczaňskim rotam, tam ſto-
jascho ſlaba wacha, tu woní popadnuchu až námožascho ſe ſa-
dréſch. Nět wotamknuchu woni ſebe te rota a ſchishezachu ſe ſ
kopizami nutſch, a nižli te ſpize to humarkowachu, běſcho to město
poſne winikow. Nět frelich kſchikascho ſchykno: „My ſmý psche-
ražone, ten winik jo we měscze!“ Tež ten bogi kejžor ſkožy ſpo-
ſtole, huhobleka ſe jeſno tſchochu, pschimie ſtwoj mijaz a gnaſcho předk.
Ale juž we tej přednej ſchpe ſtojascho ten republikanski offizier,
kotryž Maksimiliana popajžisch derbescho. Ten offizier pak ſtupi
k tomu kejžoroju a žeſcho jomu kſchajžu do hucha: „Wý ſejo po-
družník tog landu; hubegajscho!“ a stymi ſłowami puſchezi won
jog pschi ſe mimo. Ten kejžor teke chwataſcho, mimo až poſnatý
bu, na ten pusty flak „cerro de la campana“, tam namaka won
juž ſtwojeju generalowu Mejia a Miramona ſ nežo wojakami ſgro-
mazoneju. Weton pak pschigna ten republikanski huſch k Aure-
lianu Rivera a ſ nim ſchwadrona rejtarow. Ako Rivera togo
kejžora huphta, ſtupi won ſ koňa dojoj, huſchegnui ſtwoj mijaz a po-
ſtrowi jogo ſewſcheju zescžu. Maksimilian wižescho, až haborane

by podermo bylo, togdla postawi won swoj miaz Riveroju a da se s tym popajzisich. Rivera nefschescho togo fejzora pošromasch, a wostawi jomu togdla ten miaz. Na to posla ten fejzor na tog hufcheg kommandeura, s menom Eskobedo, te tschi pschosby: 1. aby snim (s tym fejzoram) grosne hokoło nejschli, 2. aby jano jogo szamego sasczelili a zednogo wot swojich wernych podejshpnikow, 3. aby s jogo schelom nedostojne hokoło nejschli. Tak bu ten fejzor szledkivezonj do tog kloschtařa „de las Capuchinas“, zož won ačko popajzenz bu žaržany. Dva wojska jogo hovwachowaschtej.

Kak pak běscho ſe tomu winikoju s gluzhlo, tak lažko do tog města pschisich? Na tom běscho wina Maksimilianowy general Michel Lopez, ten pscherazi swojog knesa a swojich tovarischow sa 1000 unzow flota. Lopez mejascho we tej noz̄y na 15. Maju tu wachu kommandirowasch, tak nehobſajzi won te wenkowne tormy ſewschym, a te rota jano ſlabe, we tom dejascho ten winik pschisich, tak běscho won s nim ſe wotgronił. A ta pscherada ſe ſgluzh. Lopezowa ſloſc̄ jo psches to hyschezi gorscha, až won nezo perwej wot Maximiliana ku generalu bu huineionj. Po tom pscherazeju stupi Lopez ſe swojim regimentom, tymi dragonařami teje fejzorki, k tomu winikoju. —

Wono ſe posdzej powedascho, až Lopez jo wot nekogo kſchajzu huſinierschony hordowal; glich hypokasa ſe to ačko ſeldgane. Lopez ſam prejo ſe togo pscherazeja, won zyni to tež we piſmach ſuate, glich ſe jomu neweri. Wen ſe neto newe žo stawisch; ſchuder jogo ſajſchpe. Na tych drogach chytaju te golzy ſa nim paru a kameňe; s tych piwnych wjažow hufchwize a hukaschliju jogo; jo won na drogowaniu, ga nekrydno gospody; ſchuder žeru ſe ſa nim „Judas.“ — Takich pschisloznikofskich ſlužabnikow pak mejascho ten bogi Maximilian hyschezi wězej. Porfirio Diaz, jaden general tych republikanow hulizujo, až Maksimilianowy wojski ministar, s menom Portilla, jo Diazoju to město Meksiko kſchel pscherazisch. Maksimilianowy general O'Haran kſchescho tožame zynisch a hyschezi generała Marqueza ſobu pschidasch. Ten franzojski hufchý general Bazaine kſchescho Diazoju ſchykne wot tych franzowjarow hobsazone města pschepowdasch, a tež Maksimiliana, Marqueza, Miramona, a drugich fej-

żorowych generalow do Diazoweje možn sporasch, ſe roſmejo niz dermo. Wschi ſwojom pſchezſchegieniu kſchescho Bazaine Diazoju pſchedasch 6000 buschlow a 2 miliona zündhütchenow. Schyfne take bitowańa pač wotchili Porfirio Diaz, dokulž je ſa neſtromne a gręſhne żaržascho. — Gaž take ſe blyſch, ga netreba nikomu živno býſch, až Maſsimilianowa žona we ſwojej bludnoſeſzi lutnych pſcheradnikow hokoło ſe wizi. Wot tejeſameje tužneje węzły pač zomu naſlēdku blyſchach, neto zomu ſe roſchisch k naſhom bogem Maſsimiliani we ſwojom popajzeſtive.

To popajzeſtwo Maximiliana běſcho jadna ſchpa togo kloſch-tara Capuchinas, 16 zrěj dluſka a 16 zrěj ſchyroka. Ten kejzor běſcho chory a muſascho we poſtoli býſch, weto nebh we tych předních dňach nicht k ſnomu puſchežony, rasa jogo gojz a jogo adjutant niz. — Ned po tom popajzeſtu běſcho Maximilian telegrafirował na tych poſlańzow wot Pſchuskeje, Awiſtriſkeje a Belgiskeje, kotrež hyschezi we měſeče Meksike běchu, aby k ſnomu pſchischi; tog Pſchuskeg poſlańza, kotaremuž baron wot Magnus groňe, pſchoſascho won, aby dwěju réznikowu ſobu pſchiwjadł. Baron Magnus, tej kejzorowej réznika a ten Belgiskeje poſlańz, ſ měnom Hoorickx, puſchežichu ſe teke ned na drogu a jezechu tſhi dny a tſhi nozhy nepuſcheslavajuzh a we jadnom gnaſchu, nizli do Queretaru pſchizechu. Nézo poſdzej pſchignaschtej teke ten Awiſtriſki poſlańz, baron de Lago, a ten Italski, kněs Curtopassi. Ten Franojski poſlańz, kněs Dano, kſchescho teke rad pſchischi, jomu pač nebu to pſchiwdane. Kněs Hoorickx wosta 10 dňow we Queretare a pſchize kuždy ſen k tomu popajzonemu, tak tež tej kněsa Lago a Curtopassi. Baron Magnus wosta janu tſhi dny tam, potom drogowascho won do tog města San Luis Potosi k Suarezu, tomu präſidentu, kotaregož won ſe wſcheju pil-noſeſzu nagraňascho a pſchoſascho, aby Maſsimilian hobgnazony hordowala. Poſdzej pſchoſaschu Suarezu teke ſchyfne druge poſlańze, tež ten Nordamerikański, aby tomu kejzoroju to žiweńe ſe woſtawilo, ale podermo.

Na 14. Juniu ſtupi we Queretare wojařſke ſudniſtwo wot 7 parſchonow gromadu, kotrež dla Maſsimiliana, Miramona a Mejiye hoſradowasch dejascho, zo ſ nimi dejało ſe ſtasch. Maſsimilian běſcho hyschezi chory a ſamožascho togdla do teje ſudneje wjaže

pschisch. Te poßlaniže Hoorickę, Lago a Curtopassi pač, kotrež tomu ſuženiu kſchechu pschiſluchasch, buchu na droſe wot wojaſkow pschimete a k tomu kommandantu togo města wežone, fotaryž jím pschikafa, we dwěma ſchtundoma to město ſpuschczisč. Pschi tom pschepowdaschu tych paſow žascho ten kommandant: „A dejali my kſchesch ſaſej ſlédę pschisch, ga bužoscho ned ſaſczelone hordowasch.“ Tužne muſachu woni togo kejzora ſpuschczisč a hysch. We logořa pschoſachu woni hyschezi ras Diaza, aby won kſchel wo to žhivene togo kejzora dobre ſłowo dasch, ale ten niz neslubi. Tam dostaču woni hyschezi „božejme“ wot Makſimiliana.

To ſuženie na 14. Juniu warnowascho až wjazor do jadnasczich. Ten konz běſcho, až ſchykne tscho k ſmierschi pschesku ſaſuzone buchu.

Makſimilian hobchowa we ſchyknej ſwojej negluze pokornu myſl. Gaž te druge ſe tefchnachu a plakachu, ga troſchetowascho won jich. Tež pschi tom ſnatezhnieňu ſwojeje ſmierschi niepscheineni ſe ta barwa joga hobliza. Dva dňa psched ſwojeju ſmierschu piſascho won pschiduzh list na tog Awſtriskeg poßlaniža: „Lubý baron Lago! Ta ſom ſ tym ſwětom wotrachnoval, mojo ſlédne požedanie nastupa jano mojo ſchělo, kotrež ſkoro humožone tudy wostaiio, a tych, kenz mě pschelabuju. Moj gojz, Dr. Basch, bužo mojo ſchělo do Verakruza sporasch. Jano Grill a Tüdös, mojej ſlužabnička, bužotej joga pschewojisch. Ta ſom pschikafal, aby mojo ſchělo mimo pychoth a ielikeg pschewozowanja do Verakruza dowjadli, a aby tež na tej loži, katraž mojo ſchělo do Europę dej pschewjasež, žedno ſwěſcheinie ſe něstalo. S měrom du ja k tej ſmierschi, a měr zu ja tež we rove měsch. Wž bužoscho, lubý baron, ſe wo to starasch, až Dr. Basch ſ tym ſlužabnikoma, kotrež mojo ſchělo k ſebe ſeju, na jadnej teji wojnskeju ložowu do Europę pschidu. Tam zu ja na tom boze mojeje bogeje žony byſch ſakopaný. Wž bužoscho teče tak dobre byſch a tu hudowu mojego wěrnego towarischa Miramona ſobu na tu lož sporasch aby wona tež do Europę pschiſchla; wona dej pschi mojej moterze we Wienie ſe dožywiſch. Ta ſe Wam žekuju hyschezi ras fa wſchylku Waschu prozu a wostanu Wasch Wam pschichylonschi Makſimilian m. p. Queretaro, we popaj-ženſtive de las Capuchinas, 17. Juni 1867.“

To sašuženie Maximiliana k šmierschi pſchešajzi schykujch, tenž jago lubo mějachu, do iwelikeje staroseži; woni ſe nažejachu, až Suarez hyscheži we ſlēdnej ſchtunze jomu to žywieńe bujo ſchenko-waſch. Baron Magnus, kotryž po dlužkem drogowaniu a prozwaniu wo to žywieńe togo fejzora na 18. Juni u ſaſej do Queretarh pſchize a tam iwizescho, až žedna nažeja nebescho, jomu to žywieńe ſi džaržasch, kſchescho hyscheži ras hophysch ſi wotschymy ſłowami Suarez na drugu myſl sporasch, togdla telegrafirowaſch won jomu hyscheži wjazor tak poměnony protest (hoboranie), kotarhž Suarez wjazor na poł žaſeschich dosta. Ale tež to jago negnu. Won da Magnuſoju — tež ſ telegrafom — pſchiduze wotgrono: „San Luis Potosi, 18. Juni, 10. wjazor. Na barona A. wot Magnuſa we Queretare. Ta hoblutiujom, až Wain we wotgrone na Wasch telegramm gronisch muſym, až ten präſident teje republiki to wotgledańe nama, Maſsimilianu wot Habsburga, pardon ſi wolisch, dokulž te iwelike kaſne teje pſchawdosczi, a ta třebnoscž, tej republike ten mér ſi džaržasch, jo hynazej neſpchiwdajo.“

Tak pſchize Maſsimiliana a jago towarzichow ſlēdna noz. — Srédu ten 19. Juni, žajtſcha 6 wotworichu ſe te rota togo ekofchtařa a wen ſechu te tſho k ſmierschi ſaſužone, Maſsimilian, Mejia a Miramion. S rotow hystupezny hoberoschi ſe ten fejzor k ſwojomu rěznikoju Ortegoju a žascho: „Kak rědne nebjo! Take ſom ſebe požedaſ ſa ten žeň mojeje ſmierschi!“ Schykně běchu žarne huhoblekane. Kuždy ſtupi ſi jadnym duchownym do woſa. S nimi ſobu ſechu ſtyri towsynt wojaſkow we broni. Tak pſchizechu woni na tu kupu Surro de la Campania, 100 kſchozeň wot tog města, zož Maſsimilian na 15. Maju bu po-paſzoný. Ako te woſe hystachu, ſtupichu woni doſoj, ten fejzor hotscheſe ſebe ten kue ſi kapi a ſwignu tu głowu, ſi ko-bodny k ſlēdnem hyschu. Won pſchafchafcho ſa tymi wojaſkami, kotrež dejachu ſeželisch, a da kuždemu jadni unzu ſłota ſi teju pſchossbu, ab kſcheli na brust zelowaſch. Ten mlody offizier, kotryž k ſeželeniu dejachu kommandirowaſch, pſchibližaſch ſe tomu fejzoroju a pſchossasch jago tužnie, aby won na nog dla togo kommandirowania ſe negniwał, pſcheto jago hutschoba to ſajſchpijo, zož te hysta gynisch muſe. Ten fejzor wotgroni: „Muchacho,

(to jo: muž młodý!) wojač mužů zhnisch, žež jomu jo pschikaſane; ja ſe vam žekuju ſa waschu lutoſcz, požedam pač, aby tu doſtatu pschikaſii do poſtnili."

Nět stupi ten kejžor k týma generaloma Miramon a Mejia, kotrejž ſ nim ſ rasom dejachtej ſaſczelonej hordowasch, hobojmé jeju hutschobně a žaſcho: „Skoro bužomh ſe wízesch we drugem ſwěſche!“ Potom hobroſchi ſe won k Miramonou a žaſcho: „General, nad jadnym kſchuthym žiwaju ſe tež iwerchý, a psched teju ſmierschu zu vam to město teje zesczi wostawiſch.“ A k Mejije žaſcho won: „General, žež na ſejmji ſarownane ſehordujo, bužo wěſče we ſebju hoplaſchone!“ — Mejia běſcho ten tužnejschý, pscheto chylku perwej běſcho won wizel ſwoju žonu, až taſama — ſ malym goleſchim na ruze a ſ nagimi nadrami — ſemudra po měſcze gaňaſcho. Dla tužyze běſcho wona ten roſhy ſgubiſa.

Ten kejžor stupi něto kufk do předka a žaſcho k kſchuthym glosom: „Meksikanare! Muže mojog rodu, ſ mojimi myſleniami napoříone, ſu mot Boga hystawjone, ſwojich ludow gluznych huzhniſch, abo humřech ſewinowasche. Ako ja k vam pſchizech, ſemějach ja žedních potajmnych myſleniow. Ta pſchizech wołaný wot dereměnezych Meksikanarow, wot tych, kenž ſe žinſa ſa ſwoj woschzoſſki land hoptuju. Do woneg ſwěta stupežy, ſeju ja ten troſcht ſobu, až ſom to dobre hugbač, tak wele, ako we mojej možy ſtojaſcho. Tež to jo mě troſcht, až moje lube generale mě tež we ſmierschi ſespuscheziju. Meksikanare! Dazi jo moja kſchej ta ſlědna, kenž pſchelata hordujo, a kſchela wona moj negluzny land ſaſej k meroju ſporasch!“ Potom stupi won ſlědk, to woko k ſebju ſwignone a ſ palzom ſebe na hutschobu poſkujuſy, dozaſaſho won tu ſmiersch.

Perwej ſwigniu general Miramon ſwoj glos a žaſcho: „Wojači Meksikanſke! Vy wizischo mě tudy ako pſcheradnika k ſmierschi ſaſužonego. Nět, žež to žhivene južo wězej mojo nejo, žež ja we ſekotarych minutach humřech mužym, hopoſnaniju ja psched vami ſchyknymi, psched choblizom togo ſwěta, až ja žednie pſcheradnik nad mojom woschzoſſkem lanze ſejšom byl. Ta ſom ſa ordnungu wojoval a padnu žinſa ſ zesczu ſa nu. Ta mam ſhnow, ale te ſhny ſamgu žednie ſ takeju ſromotu

huńereſchone hordowasch. Meksikanaře! bloschko Meksíze! bloschko
tomu kejžoroju! — Te ſledne ſkówa kſchikascho won ſ zelýni
gloſom. Kuždego pſchiſluchařa pſchejže džane; dſy bězachu.
Wetomu ſněſcho to kommandoſkówo togo offiziera, ta ſalva ſe
huſczeli a ſchykne tſcho lažachu na ſejmiji! Maſsimilianowe ſledne
ſkówo běſcho: „boga Charlotta!“ Ten kejžor něběſcho ned īa-
hogi, jago złonki ſe možne gibachu, lezrownož pěſch kulow jomu
pſches brust ſchli běchu. Dwěma wojačoma bu nato pſchikajane,
jomu do boča ſezelisck. — Mejia pak a Miramon běſchtej ned
nabogej; kuždy běſcho ſtyri ſule do bruſta křiđniſ. — Jaden
tých gojzow, kenž podla běchu, hobali to kejžorowe ſchelo ſ běleju
plachtu, aby ten tužny naglēd dlej něbyl k wiżeňu. Ako te
gojze, Dc. Baſch a Dc. Liffso, jaden Meksikanskí gojz, Maſsimi-
lian a kſchechu žałbowasch, pſchijechu na 100 ženskich a pſchoſbachu,
aby ſměli lapy we tej kſchwi togo kejžora homozýſch, to pak
jim ūebu pſchiwdane.

Ako Dc. Basch po tom žałbowaniu to schélo togo fejžora pſchez-
wejſcho, aby jo do Europę ſporał, kaž ten nábogi jo požedal
běſcho, pſchižechu wojači togo generała Escobeda a wesechū jo-
mu to schélo pſchejz, ſcho hoſperaňe Dc. Bascha běſcho podermo.
Saſej ſwignuchu ſe te poſlaniče a požedachu wot Juareza, aby
to schélo puſchczone hordowało. Woſebně pilnowaſcho ſe ſaſej ten
Pſchuski poſlaniž, baron Magnus dlujki zaſ, aby jomu to schélo
ſe powdało, ale won tež niz nedosta; wot ſtwojeje staroſczi a
ſtwojog iwelikeg žela pſchore baron Magnus a muſascho ſ takim
wot ſtwojog pilnowańa pſchestaſch. Awſtriſki fejžor hužekowa
ſe Magnuſoju iwelgi hutſchobně ſa wſchýknu joko prozu. Pſched
niekotarymi thženami poſla won wojsku lož a admirala Teget-
hoffa do Meksiki, aby won wot to schélo Maksimiliana pſchoſył, ale
ſcho podermo; — až do 29. Sept. nábefscho ſe Juarez hyschczí dał
dopſcho ſyſch. Zogodla won tak twardy jo, to ſe nesgonijo. Nét ſtoj
ten kaſchcz ſtym ſchélom Maksimiliana we Queretare pla Don
Munos Ledowa, we jadnej ſchpize drugeg ſchtoſa. Žaden dro-
gowar, kotrž na 24. Augustuſu to ſchélo wižefcho, hulizujo
wot nogo tak: Žaden wojač ſtoj wachu pſched thmi žurjami teje
ſchph, zož ten kaſchcz ſtoj, glich náhobora won nikomu nutſch
hysch. Ta ſchpa ju ſchamna a iwelgi nárefſchna. Sfreža we náj

stoj ten kaſčej na dwēma ſchamlikom, habalony ſ zarnym ſuk-
ňom. Ku głowani ma ten kaſčej delku k wotſuineju a ſpoſy
nieje tſchi glaſchki, pſches fotarež ten uabogi ſlabe k jo wiženu.
Togo fejzora draſtwa jo: modra kapa ſ wojařskimi bublinami,
modry ſez a iwelike rejtarske ſchkorne, na rukoma ma won hu-
masane běle ruſajze. Guba a wozy běcho poł powozynione, tač
až to běle teju wožowu a te ſubu tſchochu k wiženiu běchu. Togo
broda běſcho pſchez, tač tež ten wetſchý žel joko loſow, fotrež
gojz De. Viſſo běſcho wotreſala, ſ nimi peñeſe wiſował, won tež
krydnu ſa kuždu pitschku loſow 80 dolarow, tenſamý gojz
mejascho perwej to ſchělo we ſwojom domie a pſchedawascho
kuſki wot joko draſtivý ſa huſoke peñeſe. Ša ſdaſhim jo to
ſchělo ſe do neta dere ſdžaržalo.

Tužne jo to humřeſche Maksimiliana, hysčejci tužneſſhe jo to žy-
wene joko žony Charlotty. Ako taſama, kaž na ſachopeneju ſmý ſkyl-
ſchali, wot Napoleona wotejſchla a tež k tomu bamžoju do Roma he-
gledała běſcho, wosta wona we tom groze Miramar, žež perwej ſe ſwo-
jim lubym Maksom tač gluzne dny běſcho pſchebyla. Tam ſchěſcho
wona wostasch a zaſasch, až tenſamý ſaſejpſchischo. Božko, wona ſe
nemýſlaſcho, až joko wězej žednie huwitaſch nebužo. Pſchi tom zaſau-
bujeje duch pſcheze ſchamitejſchý, jeje roſym pſcheze ſlabſchý, ta běudnoſcž
ſchým wetſcha. Tej ſe ſdaſho, aby byli ſchykne luže hoſko ſeje mor-
dare, fenž ju ſagiftowaſch ſchelti, togdla ſieſchěſcho wona naſlēdku wot
nikogo niz k ježt braſch, ras teke ſiejezaſcho wona tſchi dny niz. Pſches
to głoženje bu wona ſlaba a chora. Po welikem pſchigranaju pſchihužy
ſe wona k ſwojemu gojzoju a braſcho wot nogo jedlo, ale jano wot
togo a wot h'wazej nikogo. Tač buwaſcho ſ ſeju pomałem ſchým lepej,
wona pſchihužy ſe ſaſej k lužam a žaržaſcho ſebe wjaſole towarifchki,
fotrež ju ſobu roſwjazelichu. Schykne ſe juž wjaſelachu, až ju ſaſej
ſtrowa a až bužo tež ſtrowa wostasch. We Božej raze pač běſcho hy-
nazej hoſsamknone.

Ras ſejzeſcho wona pſchi hobeže a jeje gojz pſchi ſej. Schy chopi
jej bruch bolesch, a ſrasom padnu na ſu ſaſej ta noz teje ſchamnoſcži
ſe w ſchyknymi zaſchknymi wiženiami a bojaſnami, wona wołaſcho: „Mē
jo ſawdane, mē jo ſawdane!“ Schy hogrananie a roſhuzowanje togo
gojza běſcho podermo, wona wosta pſchi tom, až jej jo ſawdane. Tež
arzenaje a ſupaña niz ſejezecu, a lezrownog wele gojjow ſ ſeju

ſchake heptytowachu, ga wosta wona weto pſcheze jadnaſ ſamylona a ne-powedaſcho ſe žednym złowęſkom.

Huſnajuza, až we Awſtriskej ſa Charlottu žedna pomož nebužo, pſchiže Belgijſka kralowka na tu myſl, tu neglužnu do jeje woſchzoſſkeg domu do Belgiskeje ſporasch, možno, až to dopomiesche na ſwoje młode lěta jej hynakſchu myſl mogło pſchiňaſež. Charlotschine gojze iekſchedu ſapredka do togo ſwolisch, dofulž ménachu, až wona nebužo tu daloſku drogu hužaržasch, naſledku paſ ſe woni podwoſichu. Tak huda ſe ta kralowka a Dr. Voolkens, gojz teje wjaže tych bļudnych we Gheele w Belgiskej do Miramaru, po tu „bogu Charlottu”. — Belgijſka kralowka, ſ ménom Maria, jo na dwoju ſchwarcowka ſe Charlottu, pſcheto Charlotta jo ſotkha Belgiskego krala, Marijineg muža, a Maria jo Awſtriska prynzeſna, ga bliſka ſwojzba Maſsimiliana, Charlotschineg muža.

Kač tužne to roſdželene Charlotty wot Miramaru běſcho, to ſe netreba hopiſasch; wona ga zaſaſcho tam hyſchezi pſcheze na ſwojog Maſſa, a newějeſcho niž wot togo, až won juž dawno ſaſczelony jo a žednie wězej ſaſej pſchiſch nebužo. Tak neběſcho wona jano „boja Charlotta”, ale tež boga huđowa. Žiſchow wenej nejmějaſtej.

Kaž nabogi ſe k rowu naſho, tak žeſcho ten ſcheg teje ſeleſnize pſchez wot Miramaru; tak ſeſicha aſo možno. Tam neběſcho žedno ſchwizane teje loſomotivu, žedno flinkane tych ſwonkow, — to mogło howazej tej chorej ſchkoſesch; ſcho roſgraniare ſtanu ſe kſchajžu. Na tych dworniſch-czach nebmějaſcho ſe žeden netrebný pſchiglēdowar dasch wizesch, ſ naſdala ſtojachu te luže ſe ſejmeteju mizu a glēdachu tužne, kač ta „boga Charlotta” ſ landu žo, ſ tog landu, žož ſwojo wjaſele a ſwoje nejzrēd-nejſche dny na tom boze ſwojog lubeg Maſſa běſcho měla. Tak młogi pſchiglēdar ſwignu tej wožu k nebju a ſ dyhnu, aby ten ſmilny Bog tu „bogu Charlottu” hyſchezi ras roſwjaſelił a jej te dny tog hudoſtwa we roſyime ſe dał pſchežywisch.

Poglēdnijmy neto hyſchezi nutſch do tych woſow togo ſchega; jich neběſcho wězej aſo pěſch. We tom ſtwortem běſcho ta kejzorka, wona lažaſcho huſtreta na kanapeju, we žaſkujuzej drascze; žedno ſłówko niepſchiže ſ jeje huſt. Pſchi nej ſejzeſcho Maria, ta kralowka, a kuſ dalej Dr. Voolkens a jadna ſlužabniza; ſchylne melzachu a běchu ſeſicha. We tej ſchpiže běſcho ſchmojto, pſcheto te hoſna běchu ſapowęſone. Tak gnaſcho ten ſcheg mimo goręſzaržanu dalej až do Brüssela, togo głównego města Belgiskeje.

Dalshe powiesci su hulizowali, až tež to wiżeńie tych čremow a gumnow swojeje młodoscji a to depomiesche na te gluzne lata togo žisphetstwa tej bogej Charlojsche niejo niz pomogło, jano až te tużne, faschamitoue myšlenia ju mlogiras tſchocu s pschuſčciju. — We jadnej takiej bytſhnej ſchtunze, żož rowno pschi połnem rosyne běſcho, su jej teke ſjawili až jeje muž, ten kejzor wot Meksiki jo fasçelony hordował. Wona nebeſcho na to žednog ſłowka motgroniła.

To jo to tużne tſchojenie wot Małkimiłiana a Charlotty. Wono dajo nam pschiduze k hobmyleinu:

1. Słoschane kony su zesto ſcheriowe kony.
 2. Nehobsawiz tych, kenž we grodach bydle a kralojsku draſtwu nebe, na jich drogach laže ſmykle ſamine a na jich ſczaſchkach potajmne ſmije.
 3. Zo jo tog žywienia kſchaſnoſcz? jeſno wona ſe miito! Zo jo tog zaſta hoſcheknoſcz? ta ſkoró ſe pschewiito! Pſchobeczo Boża, won pomoga. Wy pſchawę ſe wjaſelscho, ten Knés wam pomoz bužo!
-

